

Basic Demographic Factors Determining Relationship Quality in the Marriage Process

Evlilik Sürecinde İlişki Niteliğini Belirleyen Temel Demografik Etkenler

Şükrü ÖZER^{1,2}

¹Milli Eğitim Bakanlığı, Osman Kalyoncu İmam Hatip Ortaokulu, Trabzon, Türkiye

²Gümüşhane Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Gümüşhane, Türkiye

Hatice ODACI³

³Karadeniz Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Trabzon, Türkiye

Bu araştırma Şükrü Özer'in doktora tezinden üretilmiştir.

This research is derived from Şükrü Özer's doctoral thesis.

Geliş Tarihi/Received 03.08.2025
Kabul Tarihi/Accepted 14.11.2025
Yayın Tarihi/Publication Date 20.05.2026

Sorumlu Yazar/Corresponding author:
Şükrü ÖZER

E-mail: sukr_oz@hotmai.com

Cite this article: Özer, Ş., & Odaci, H. (2026). Basic demographic factors determining relationship quality in the marriage process. *Journal of Psychometric Research*, 4(2), 77-85.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the relationship quality of married individuals in the context of demographic variables (gender, duration of marriage, type of marriage, number of children, and income level). The study conducted using descriptive and relational survey models, which are quantitative research methods, included 1013 married individuals selected through convenience sampling. Data were collected using a demographic information form and the Relationship Quality Scale. Analyses employed independent samples t-tests, one-way analysis of variance (ANOVA), and regression tree (CART) methods. The study results reveal that relationship quality scores differ significantly according to gender, duration of marriage, type of marriage, number of children, and income level. Women evaluated relationship quality more positively than men. Furthermore, relationship quality scores decreased with increasing duration of marriage, and those in love marriages had a higher perception of relationship quality than those in arranged marriages. While childless individuals had higher relationship quality scores than other groups, participants with higher income levels were found to evaluate relationships more positively. The regression tree analysis revealed that the strongest predictor of relationship quality was duration of marriage, followed by type of marriage, number of children, income level, and gender. The total variance explanation of the model was 30% ($R^2 = 0.30$). The study results were evaluated and discussed by comparing them with the relevant literature.

Keywords: Marriage, relationship quality, regression tree

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, evli bireylerin ilişki niteliğini demografik değişkenler (cinsiyet, evlilik süresi, evlenme biçimi, çocuk sayısı, gelir düzeyi) bağlamında incelemektir. Nicel araştırma yöntemlerinden betimsel ve ilişkiisel tarama modelleri kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada, kolay örnekleme yöntemiyle belirlenen 1013 evli birey yer almaktadır. Veriler, demografik bilgi formu ve ilişki Niteliği Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Analizlerde bağımsız örneklemler için t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve regresyon ağacı (CART) yöntemleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, ilişki niteliği puanlarının cinsiyet, evlilik süresi, evlenme biçimi, çocuk sayısı ve gelir düzeyine göre anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Kadınlar, erkeklere kıyasla ilişki niteliğini daha olumlu değerlendirmiştir. Ayrıca, evlilik süresi uzadıkça ilişki niteliği puanlarının azaldığı; aşk evliliği yapanların görücü usulü evlenenlere göre daha yüksek ilişki niteliği algısına sahip olduğu belirlenmiştir. Çocuğu olmayan bireylerin ilişki niteliği puanları diğer gruplara göre daha yüksek bulunurken, yüksek gelir düzeyine sahip katılımcıların ilişkiyi daha olumlu değerlendirdiği saptanmıştır. Regresyon ağacı analizi sonucunda, ilişki niteliğinin en güçlü yordayıcısının evlilik süresi olduğu, bunu evlenme biçimi, çocuk sayısı, gelir düzeyi ve cinsiyetin takip ettiği görülmüştür. Modelin toplam varyans açıklama oranı %30 ($R^2 = .30$) olarak belirlenmiştir. Çalışmanın sonuçları, ilgili literatürle karşılaştırılarak değerlendirilmiş ve tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, ilişki niteliği, regresyon ağacı

Giriş

Kadın ve erkek birlikteliği, insanlık tarihi boyunca süregelen evrensel bir olgudur. Bu birlikteliğin yasal ve toplumsal açıdan meşru bir zemine oturmasını sağlayan evlilik kurumu, farklı kültürlerde çeşitli biçimlerde varlığını sürdürmektedir. Evlilik, bireylerin sevgi, değerli hissetme, ait olma, kimlik edinme ve nesli sürdürme gibi temel fizyolojik, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamalarına olanak tanır (Ash, 2001; Hiltner, 2000; Özgüven, 2014). Literatürde, evliliğin bireylerin ruh sağlığını koruyucu etkisi olduğu, fiziksel ve duygusal iyi oluşlarına katkı sağladığı belirtilmektedir (Carr vd., 2014; Carr ve Springer, 2010; Marcussen, 2005; Selim, 2008). Ancak bu katkıların yalnızca evli olmakla ortaya çıkmadığı, bireyin evlilik ilişkisini nasıl değerlendirdiğinin belirleyici olduğu vurgulanmaktadır (Aktaş-Akoğlu ve Küçükkaragöz, 2018; Ryan ve Deci, 2001; Umberson vd., 2006).

Evlilik ilişkisine yönelik değerlendirmeler literatürde “ilişki memnuniyeti” veya “ilişki doymu” gibi kavramlarla ifade edilmekte olup, bu kavramlar çoğu zaman birbirinin yerine kullanılmaktadır (Proulx vd., 2017). Verhofstadt ve arkadaşları (2006), bireylerin ilişki doymu düzeylerinin belirlenmesinde ilişkinin niteliğine yönelik algılarının belirleyici olduğunu ifade etmektedir. Bu doğrultuda, bu çalışmada evlilik ilişkisini değerlendirmek amacıyla, bireyin ilişkisinden aldığı doymu ve memnuniyeti kapsayan daha üst bir kavram olan *ilişki niteliği* ele alınmıştır.

Pierce vd. (1991) tarafından geliştirilen ilişki niteliği kavramı; sosyal destek algısı, çatışma ve derinlik olmak üzere üç boyuttan oluşmaktadır. Sosyal destek algısı, bireyin ihtiyaç duyduğunda çevresinden yardım ve duygusal destek alabileceğine dair inancını ve bu desteğin mevcudiyetine ilişkin genel algısını ifade eder (Pierce vd., 1991; Sarason vd., 1990). Yüksek düzeyde sosyal destek algısı, bireyin hem fiziksel hem ruhsal sağlığı üzerinde koruyucu bir işleve sahiptir (Verhofstadt vd., 2006). İlişki niteliğinin bir diğer boyutu olan çatışma, ilişkili taraflar arasında ortaya çıkan uyumsuzlukları ifade eder (Erbert, 2000). Evlilik ilişkilerinde kaçınılmaz olan çatışmaların nasıl yönetildiği, ilişkinin kalitesini doğrudan etkileyen önemli bir faktördür (Pierce vd., 1997). Sağlıklı şekilde yönetilen çatışmalar bireylerin iyi oluşunu desteklerken, olumsuz yönetilen çatışmalar ise fiziksel ve ruhsal sağlığı tehdit edebilmektedir (Ehrlich vd., 2019; Frye-Cox vd., 2021; Rodriguez vd., 2020; Wagner vd., 2019). Derinlik algısı ise, eşler arasındaki bağlılık, yakınlık, kendini değerli hissetme ve güvende olma gibi unsurları içeren bir yapıdır (Pierce vd., 1991). Bu boyut, ilişkinin kararlılığı, duygusal bağ ve çift

uyumu açısından belirleyici bir rol oynamaktadır (Brock ve Lawrence, 2014; Kardan-Souraki vd., 2016).

Evlilik, yalnızca bireylerin duygusal ve fiziksel iyi oluşunu şekillendiren bir ilişki biçimi değil; aynı zamanda toplumsal düzenin devamlılığını ve sağlıklı işleyişini temin eden temel kurumlardan biridir. Aile yapısının toplumun en küçük ve en etkili yapı taşı olduğu düşünüldüğünde, evlilik ilişkisinin niteliği sadece bireysel düzeyde değil, toplumsal düzeyde de kritik bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, evli bireylerin ilişki niteliğini etkileyen faktörlerin çok yönlü olarak incelenmesi, sağlıklı bireylerin ve dolayısıyla sağlıklı toplumların inşası açısından stratejik bir önem taşımaktadır. Özellikle geleneksel ve modern değerlerin iç içe geçtiği, hızlı toplumsal dönüşümlerin yaşandığı Türkiye gibi toplumlarda, evlilik kurumunun çok boyutlu yapısının derinlemesine analiz edilmesi hem akademik literatür hem de sosyal politika geliştirme süreçleri için büyük bir ihtiyaçtır.

Evlilik doymu ve memnuniyeti ile demografik değişkenler arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar literatürde yer almakla birlikte (Çağ ve Yıldırım, 2018; Şener ve Terzioğlu, 2008), bu değişkenlerin evlilik ilişkisinin niteliği üzerindeki etkilerini ele alan araştırmalar oldukça sınırlıdır. Örneğin, Perelli-Harris ve Blom (2023) tarafından yapılan bir çalışmada, Avrupa'daki yedi farklı ülkede (Avusturya, Fransa, Macaristan, Hollanda, Norveç, İsveç ve Birleşik Krallık) birlikte yaşayan çiftlerin ilişki kalitesinin, evlilik ve çocuk sahibi olma kararlarını nasıl etkilediği incelenmiştir. Sonuçlar, yüksek ilişki kalitesine sahip çiftlerin, daha yüksek evlilik ve düşük boşanma riskine sahip olduklarını göstermektedir. Bu bulgular, ilişki niteliğinin evlilikten alınan doymu ve memnuniyeti şekillendiren temel bir unsur olduğunu ve evlilik bağının gücü ile sürdürülebilirliğinin anlaşılmasında merkezi bir rol oynadığını ortaya koymaktadır (Verhofstadt vd., 2006).

Bu bağlamda, bu çalışmanın temel amacı; evli bireylerin ilişki niteliğini, evlilik süresi, evlenme biçimi, çocuk sayısı ve gelir düzeyi gibi temel demografik değişkenler bağlamında incelemek ve bu değişkenlerin ilişki niteliği üzerindeki etkisini ortaya koymaktır. Elde edilen bulguların, hem evlilik ve aile danışmanlığı uygulamaları açısından rehberlik edici olması hem de evlilik kurumunu desteklemeye yönelik sosyal politika ve müdahale programlarının geliştirilmesine katkı sunması beklenmektedir.

Bu amaç doğrultusunda, araştırma şu sorulara yanıt aramaktadır:

1. Evli bireylerin ilişki niteliği, evlilik süresi, evlenme biçimi, çocuk sayısı ve gelir düzeyi değişkenlerine göre anlamlı

düzeyde farklılık göstermekte midir?

2. Evlilik süresi, evlenme biçimi, çocuk sayısı ve gelir düzeyi değişkenleri, evli bireylerin ilişki niteliğini yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışma, evli bireylerin ilişki niteliklerini demografik değişkenler açısından incelemek amacıyla betimsel ve ilişkisel tarama modeli çerçevesinde nicel yöntemle tasarlanmıştır (Christensen vd., çev. 2015; Fraenkel vd., 2015). Araştırmada, ilişki niteliğinin cinsiyet, evlilik süresi, evlenme biçimi, çocuk sayısı ve gelir düzeyine göre farklılık gösterip göstermediği ve bu değişkenlerin ilişki niteliğini yordayıp yordamadığı incelenmiştir.

Prosedür

Çalışma, Trabzon Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan alınan onayla (Tarih: 22.02.2021, Sayı: E-81614018-000-1614) yürütülmüştür. Pandemi koşulları nedeniyle kolay örnekleme yöntemiyle (Gürbüz ve Şahin, 2018) belirlenen katılımcılara ölçekler çevrimiçi olarak iletilmiştir. Katılımcılara çalışma hakkında bilgilendirme yapılarak, gizlilik ve gönüllülük esasına dayalı onayları dijital ortamda alınmıştır.

Örneklem

Araştırmaya 1013 gönüllü evli birey katılmıştır (%52,5 erkek; yaş ortalaması = 40,65, SS = 26,66). Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1

Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Değişken	f	%	Değişken	f	%
Cinsiyet			Çocuk Sayısı		
Kadın	481	47,5	Yok	110	10,9
Erkek	532	52,5	Tek Çocuk	241	23,8
Evlilik Süresi			İki Çocuk	448	44,2
1-5 Yıl	185	18,3	3 veya daha fazla	214	21,1
6-10 Yıl	209	20,6	Gelir Düzeyi		
11-15 Yıl	235	23,2	Düşük	30	3
16-20 Yıl	132	13	Orta	668	65,9
21+	252	24,9	Yüksek	290	28,6
Evlilik Şekli			Çok yüksek	25	2,5
Görücü usulü	193	19,1			
Aşk	716	70,7			
Akraba	17	1,7			
Mantık	87	8,6			

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu

Cinsiyet, evlilik süresi, evlenme biçimi, çocuk sayısı ve gelir düzeyi bilgilerini içermektedir.

İlişki Niteliği Ölçeği

Pierce vd. (1997) tarafından geliştirilen ve Özabacı (2011) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek, 16 madde ve üç alt boyuttan (algılanan sosyal destek, çatışma, derinlik) oluşmaktadır. 4'lü Likert tipi derecelendirme ile uygulanmakta ve çatışma boyutundaki maddeler ters kodlanarak toplam puan hesaplanmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı bu çalışmada .85 olarak bulunmuştur.

Verilerin Düzenlenmesi ve Analizi

Veri setinde kayıp veri ve uç değer bulunmamış, normallik testleri verilerin normal dağıldığını göstermiştir (Field, 2013; Hair vd., 2013; Tabachnick ve Fidell, çev. 2015). İlişki niteliği puanlarının cinsiyete göre farkı bağımsız örneklem *t* testi ile; evlilik süresi, evlenme biçimi, çocuk sayısı ve gelir düzeyine göre farkları ise ANOVA ile incelenmiştir (Büyüköztürk vd., 2020; Gerald, 2018). Anlamli farklılık durumlarında, varyans homojenliği varsa Tukey, yoksa Games-Howell testi kullanılmıştır. Ayrıca, bağımsız değişkenlerin ilişki niteliğini yordama gücü CART (Classification and Regression Trees) yöntemiyle analiz edilmiştir. Parametrik varsayımlardan bağımsız olan bu yöntem, etkileşimleri grafiksel olarak sunması ve kolay yorumlanması nedeniyle tercih edilmiştir (Gorunescu, 2011). Tüm analizler SPSS 23.0 (IBM SPSS Corp., Armonk, NY, ABD) programında gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

İlişki Niteliğinin Demografik Değişkenlere Göre Farklılığına İlişkin Bulgular

Evli bireylerin ilişki niteliğinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız *t* testi sonuçları Tablo 2'de özetlenmiştir.

Tablo 2*İlişki Niteliğinin Cinsiyete Göre Farklılığı*

Cinsiyet	N	Levene	Ort.	ss	t	P
Kadın	481	,006	47,11	6,46	2,04	,042*
Erkek	532		46,23	7,35		

Tablo incelendiğinde evli bireylerin ilişki niteliklerinin anlamlı düzeyde farklılaştığı ($t = 2,04$, $p < ,05$) ve kadın

katılımcıların ($\bar{X} = 47,11$) erkek ($\bar{X} = 46,23$) katılımcılardan daha yüksek ilişki niteliği düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

Katılımcıların ilişki niteliği puan ortalamaları arasında evlilik süresi, evlenme şekli, çocuk sayısı ve gelir değişkenlerine göre anlamlı düzeyde bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3*İlişki Niteliğinin Evlilik Süresi, Evlenme Şekli, Çocuk Sayısı ve Gelir Düzeyine Göre Farklılığı*

Evlilik Süresi	N	Ort.	Kaynak	KT	KO	F	p	Games-Howell
1 1-5 Yıl	185	47,7	Gruplar Arası	717,37	179,34	3,75	,005	1>5
2 6-10 Yıl	209	47,53	Grup İçi	48185,22	47,80			2>5
3 11-15 Yıl	235	46,42	Toplam	48902,59				
4 16-20 Yıl	132	46,36						
5 21+	252	45,51						
Evlenme Şekli	N	Ort.	Kaynak	KT	KO	F	p	Tukey
1 Görücü Usulü	193	45,49	Gruplar Arası	435,99	145,33	3,026	,029	2>1
2 Aşk	716	47,05	Grup İçi	48466,61	48,03			
3 Akraba	17	47,12	Toplam	48902,59				
4 Mantık	87	45,83						
Çocuk Sayısı	N	Ort.	Kaynak	KT	KO	F	p	Games-Howell
1 Yok	110	48,63	Gruplar Arası	500,05	166,69	3,475	,016	1>2,
2 Tek Çocuk	241	46,61	Grup İçi	48402,54	47,97			1>3,
3 İki Çocuk	448	46,28	Toplam	48902,59				1>4
4 Üç+	214	46,44						
Gelir Düzeyi	N	Ort.	Kaynak	KT	KO	F	p	Tukey
1 Düşük	30	44,3	Gruplar Arası	556,39	185,46	3,871	,009	3>2
2 Orta	668	46,29	Grup İçi	48346,2	47,92			
3 Yüksek	290	47,65	Toplam	48902,59				
4 Çok yüksek	25	47,4						

Tablo 3'e göre 1-5 yıl ve 6-10 yıldır evli olan katılımcıların ilişki niteliği puan ortalamaları 21 yıl ve üstü süredir evli olan katılımcılara göre anlamlı yüksektir ($F = 3,752$; $p < ,05$). Yine elde edilen sonuçlara göre aşk evliliği yapan katılımcıların görüşü usulü evlenenlere göre anlamlı düzeyde yüksek ilişki niteliğine sahip olduklarını söylemek mümkündür ($F = 3,026$; $p < ,05$). Bununla birlikte evli bireylerin ilişki niteliği puan ortalamaları arasında çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı farklılıklar olduğu Tablo 3'te görülmektedir ($F = 3,475$; $p < ,05$). Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için gerçekleştirilen Games-Howell testi sonuçlarına göre çocuğu olmayan gruptaki katılımcıların ilişki niteliği düzeyleri diğer tüm gruptaki katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksektir. Son olarak gelir düzeyi yüksek olan katılımcıların ilişki niteliği puan ortalamalarının gelir düzeyi orta olan grupta yer alan katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu tabloda yer

alan bulgulardandır ($F = 3,871$; $p < ,05$).

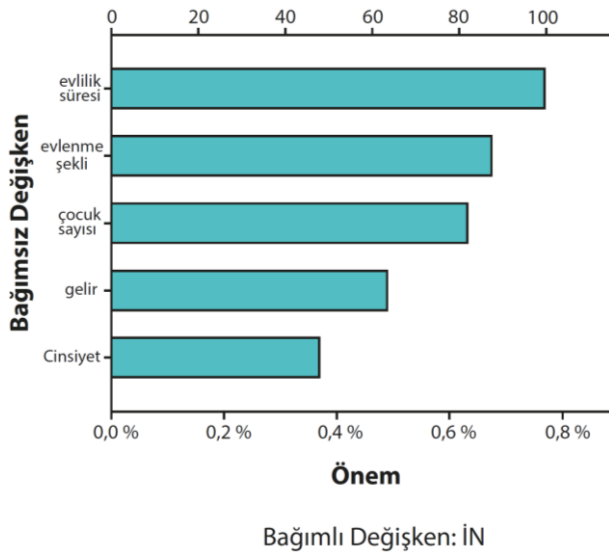
İlişki Niteliğinin Yordanmasına İlişkin Bulgular

Regresyon ağacı modeli kapsamında bağımsız değişkenlerin normalize edilmiş önem düzeyleri belirlenmiştir. Sonuçlar evlilik süresi değişkeninin %100 ile ilişki niteliğinin birinci derece yordayıcısı olduğunu göstermektedir. Bunu takip eden değişkenler sırasıyla "evlenme şekli" (%75), "çocuk sayısı" (%68), "gelir" (%50) ve "cinsiyet" (%38) olarak belirlenmiştir. İlişki niteliğinin üzerinde anlamlı etkisi olan demografik değişkenlerin önem sırası Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1

Yordayıcı Değişkenlerin Önem Sırası

Normalleştirilmiş Önem

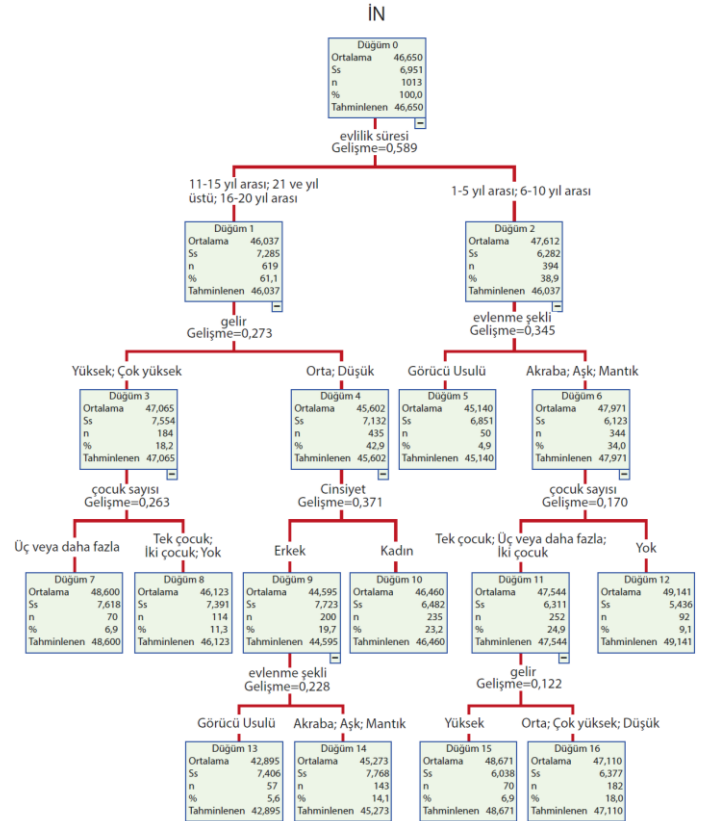
İlişki niteliğinin yordanmasına ilişkin gerçekleştirilen CART analizi sonucunda elde edilen regresyon ağacı Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2'de yer alan regresyon ağacı bulgularına göre ilişki niteliğinin yordanmasına ilişkin elde edilen regresyon ağacında 17 düğüm yer almaktadır. Kök düğümde yer alan 1013 katılımcının ilişki niteliği puan ortalaması 46.650 olarak bulunmuştur. İlişki niteliğini en fazla etkileyen faktör evlilik süresi olmuştur. Evlilik süre 1 ile 10 yıl arasında olan grupta yer alan katılımcıların puan ortalamaları (Ort. = 47.612) hem evlilik süresi 11 yıl ve üstü olan gruptakilerden (Ort. = 46.037) hem de örneklemin genel ortalamasından yüksektir. Bu gruptaki katılımcıların ilişki niteliği düzeylerinde evlilik şekli değişkeni belirleyici bir rol üstlenmektedir. Aşk, akraba ve mantık evliliği yapan katılımcılar (Ort. = 47.971) görücü usulü (Ort. = 45.140) ile evlenen katılımcılara göre ilişkilerini daha nitelikli olarak değerlendirmektedir. Aşk, akraba ve mantık evliliği yapan katılımcıların ilişki niteliğini etkileyen değişken ise çocuk sayısıdır. Hem çocuğu olmayan gruptaki katılımcıların (Ort. = 49.141) hem de çocuk sahibi olan katılımcıların (Ort. = 47.544) ilişki niteliği puan ortalaması genel örneklem ilişki niteliği puan ortalamasından yüksek olmasıyla birlikte çocuk sahibi olmayanların çocuğu olanlara göre daha yüksek düzeyde ilişki niteliğine sahip oldukları belirlenmiştir. Çocuk sahibi olan gruptaki katılımcıların ilişki niteliğinde gelir düzeyi önemli bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Gelir düzeyi yüksek olanların puan ortalamaları

(Ort.=48.671) diğer gruptakilerden (47.110) yüksektir.

Şekil 2

İlişki Niteliğinin Yordanmasına İlişkin Regresyon Ağacı

Öte yandan, elde edilen bulgulara göre evlilik süresi 11 yıl ve üzeri olan grupta yer alan katılımcıların ilişki niteliğini etkileyen değişkenler olduğu görülmektedir. Bu grupta ilk ayırım, gelir düzeyi değişkenine göre gerçekleşmiştir. Gelir düzeyi yüksek veya çok yüksek olan bireylerin ilişki niteliği puan ortalaması 47.065 iken, düşük veya orta gelir düzeyine sahip bireylerin puanı 45.602 olarak hesaplanmıştır. Bu durum, uzun süreli evliliklerde ekonomik faktörlerin ilişki kalitesinde belirleyici bir rol oynayabileceğine işaret etmektedir. Gelir düzeyi çok yüksek veya yüksek olan katılımcılardan oluşan grupta ise çocuk sayısı değişkenine göre bir ayırım söz konusudur. Bu grupta üç veya daha fazla çocuğu olan katılımcıların puan ortalaması (Ort. = 48.600) diğer gruptaki katılımcıların ilişki niteliği puan ortalamasından (Ort. = 46.123) yüksektir. Diğer yandan, gelir düzeyi orta veya düşük olan katılımcılardan oluşan grubun altında ise, ilişki niteliğini etkileyen değişkenler olarak sırasıyla cinsiyet ve evlenme şekli değişkenlerine göre iki ayrı düğüm oluştuğu görülmektedir. Buna göre gelir

düzeyi orta veya düşük olan katılımcılardan oluşan grupta yer alan kadın (Ort. = 46.460) katılımcılar erkek (Ort. = 44.595) katılımcılara göre ilişkilerini daha nitelikli olarak değerlendirmektedir. Erkek katılımcılardan aşk, akraba ve mantık evliliği yapanlar (Ort. = 45.273) ise görücü usulü ile evlenenlere (Ort. = 42895) göre daha yüksek düzeyde ilişki niteliği bildirmektedir.

Regresyon ağacı analizi sonucunda Toplam kareler toplamı (SS_tot) 75,787.79 ve modelin artık kareler toplamı (SS_res) 53,094.7 olarak hesaplanmıştır. Modelde yer alan bağımsız değişkenler bağımlı değişkenden toplam varyansın yaklaşık %30'unu açıklamaktadır ($R^2 = 0,30$). Bu sonuç, modelin bağımlı değişkenden değişimin önemli bir kısmını açıkladığını ancak verideki varyansın hâlâ büyük bir bölümünün açıklanamadığını göstermektedir.

Tartışma

Bu araştırma, evli bireylerin ilişki niteliğini etkileyen temel demografik faktörleri incelemiş ve evlilik ilişkisinin çok boyutlu, zamanla değişen bir yapıya sahip olduğunu göstermiştir. Bulgulara göre, evlilik süresi ilişki niteliğinin en güçlü belirleyicisidir. Özellikle ilk 10 yıl içinde evli olan bireyler, evliliklerini daha olumlu değerlendirmiştir. Bu durum, evliliğin ilk yıllarında duygusal yakınlığın ve karşılıklı desteğin daha yüksek düzeyde yaşandığını düşündürmektedir. Zamanla artan sorumluluklar, yaşanan stresli yaşam olayları ve çözülmeden biriken sorunlar ise ilişkiyi zorlayabilmektedir (Hazan ve Shaver, 1987; Johnson vd., 2001).

Evlenme şekli, ilişki niteliğini etkileyen bir diğer önemli faktör olarak öne çıkmıştır. Aşk, mantık ve akraba evlilikleri yapan bireylerin, görücü usulüyle evlenenlere göre ilişkilerini daha olumlu değerlendirdiği görülmüştür. Bu bulgu, evlilik öncesi bireysel tercihin ve duygusal bağın, evlilikteki uyumu ve doyumu artırabileceğini göstermektedir (Akpınar ve Kırloğlu, 2020; Haylı vd., 2017). Eş seçimi sürecine aktif katılım, bireylerin birbirini tanıma, ortak hedef geliştirme ve ilişkiyi birlikte şekillendirme olasılığını artırmaktadır.

Çocuk sahibi olma ise ilişki niteliği üzerinde karmaşık bir etkiye sahiptir. Araştırma sonuçlarına göre, çocuğu olmayan bireyler evliliklerini daha olumlu değerlendirmektedir. Bu bulgu, ebeveynliğin getirdiği sorumlulukların çiftler üzerindeki baskıyı artırabileceğini göstermektedir (Becker, 1982; Twenge vd., 2003). Ancak gelir düzeyi, bu etkinin yönünü değiştirebilmektedir. Maddi kaynakların yeterli olduğu durumlarda, çocuk sahibi olmak ilişkiyi olumsuz etkilememekte, hatta zamanla olumlu katkılar

sağlayabilmektedir (Bogdan vd., 2022; Karney ve Bradbury, 1995). Bu da çocuklu olmanın etkisinin, ekonomik koşullara bağlı olarak şekillendiğini göstermektedir. Gelir düzeyi genel olarak ilişki niteliğiyle pozitif yönde ilişkilidir. Gelir seviyesi yükseldikçe, bireylerin ilişkilerini daha olumlu değerlendirdiği görülmektedir. Ekonomik güvencenin, stres düzeyini azaltması ve çiftlerin birlikte yaşam kurma becerisini desteklemesi, bu durumu açıklamaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre, kadınlar, ilişki niteliğini erkeklere göre daha yüksek düzeyde algılamaktadır. Kadınların sosyal ilişkilerde daha fazla destek algılamaları ve ilişkiye duygusal olarak daha fazla yatırım yapmaları, bu sonucu etkileyen faktörler olabilir (Umberson ve Montez, 2010). Ayrıca, toplumda erkeklere atfedilen ekonomik ve koruyucu rollerin, erkekler üzerinde daha fazla baskı yaratabileceği ve bu durumun ilişki değerlendirmelerine yansıtılabileceği düşünülmektedir.

Genel olarak, araştırma bulguları, evlilik ilişkisinin yalnızca bireysel dinamiklerle değil; ekonomik koşullar, sosyal roller ve toplumsal normlarla da şekillendiğini göstermektedir. Evlilik süresi, evlenme biçimi, çocuk sayısı, gelir düzeyi ve cinsiyet gibi demografik değişkenler, ilişkideki doyumu ve kaliteyi anlamada önemli ipuçları sunmaktadır. Bu bulgular, hem evlilik öncesi danışmanlık süreçlerinde hem de evlilik sürecine yönelik destekleyici programların geliştirilmesinde dikkate alınmalıdır.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, evli bireylerin ilişki niteliğini etkileyen başlıca demografik faktörleri ortaya koyarak, evlilik ilişkisinin bireysel tercihler ve yapısal koşullarla şekillenen çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu göstermiştir. Elde edilen bulgular, evlilik süresinin ilişki niteliğini yordayan en güçlü değişken olduğunu ortaya koyarken, evlenme biçimi, çocuk sahibi olma durumu, gelir düzeyi ve cinsiyet gibi diğer demografik değişkenlerin de ilişki kalitesi üzerinde anlamlı etkiler yarattığını göstermektedir.

Araştırmada evliliğin ilk yıllarında duygusal yakınlık, karşılıklı anlayış ve sosyal destek algısının daha yüksek olduğu; zamanla sorumlulukların artmasıyla birlikte bu niteliklerin zayıflayabildiği görülmüştür. Aşk, mantık ve akraba evliliklerinde, ilişki niteliğinin daha yüksek algılanması, eş seçiminin bireysel tercihe ve duygusal bağa dayalı olmasının ilişki memnuniyeti açısından önemli bir unsur olduğunu göstermektedir. Öte yandan, çocuk sahibi olmanın ilişkideki yükü artırabileceği, ancak yeterli maddi kaynaklara sahip çiftlerde bu etkinin olumsuz olmayabileceği anlaşılmaktadır. Yüksek gelir düzeyi, hem ebeveynliğin

getirdiği zorluklarla başa çıkmayı kolaylaştırmakta hem de çiftler arasında daha istikrarlı bir ilişki ortamı yaratmaktadır. Ayrıca, kadınların ilişki niteliğini erkeklere göre daha olumlu değerlendirmesi, sosyal destek algısı ve toplumsal cinsiyet rollerinin etkisini yansıtmaktadır.

Bu bulgular doğrultusunda, hem bireysel hem toplumsal düzeyde sağlıklı evlilik ilişkilerinin desteklenebilmesi için bazı öneriler sunulabilir. Öncelikle, evlilik öncesi danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve bireylerin eş seçiminde bilinçli kararlar almasının teşvik edilmesi, uzun vadeli ilişki doyumu açısından önem taşımaktadır. Evlilik süresince çiftlerin duygusal bağlarını koruyabilmeleri için etkili iletişim, empati, bağlanma ve çatışma çözme becerilerini geliştirmeye yönelik eğitim ve destek programları sağlanmalıdır. Çocuk sahibi çiftler için ebeveynlik yükünün azaltılmasına yönelik psikososyal destek ve ekonomik yardımlar, ilişkideki stres düzeyini azaltarak ilişki kalitesini korumaya yardımcı olabilir. Ayrıca, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin farkındalık çalışmalarının artırılması, özellikle erkeklerin üzerindeki ekonomik ve koruyucu rol baskısını hafifletebilir; kadınların ise ilişki içinde daha eşitlikçi bir rol üstlenmesini destekleyebilir. Son olarak, evlilik ilişkilerine yönelik ileride yapılacak çalışmalarda, psikolojik, kültürel ve iletişimsel faktörler de göz önünde bulundurulmalı; farklı sosyo-kültürel gruplar arasında karşılaştırmalı ve uzunlamasına araştırmalara yer verilmelidir. Bu sayede, evlilik ilişkilerine dair daha derinlikli ve kapsamlı bilgiler elde edilebilir; sağlıklı ilişki dinamiklerini destekleyici uygulamalara rehberlik edecek veriler sunulabilir.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı Trabzon Üniversitesi'nden (Tarih: 22 Şubat 2021, Sayı: E-81614018-000-1614) alınmıştır.

Hasta Onamı: Tüm katılımcılardan çevrim içi olarak dijital onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir-Ş.Ö., H.O.; Tasarım-Ş.Ö., H.O.; Denetleme-H.O.; Kaynaklar-Ş.Ö., H.O.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi-Ş.Ö.; Analiz ve/veya Yorum-Ş.Ö.; Literatür Taraması-Ş.Ö.; Yazıyı Yazan-Ş.Ö., H.O.; Eleştirel İnceleme-H.O.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Yapay Zeka Kullanımı: Yazarlar çalışmada yapay zeka kullanılmadığını beyan etmiştir.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the ethics committee of Trabzon University (Date: February 22, 2021, Number: E-81614018-000-1614).

Informed Consent: Online digital consent was obtained from all participants.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept-Ş.Ö., H.O.; Design-Ş.Ö., H.O.; Supervision-H.O.; Resources-Ş.Ö., H.O.; Data Collection and/or Processing-Ş.Ö.; Analysis and/or Interpretation-Ş.Ö.; Literature Search-Ş.Ö.; Writing Manuscript-Ş.Ö., H.O.; Critical Review-H.O.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Use of Artificial Intelligence: The authors stated that no artificial intelligence was used in the study.

Kaynaklar

- Akpınar, B., & Kıriloğlu, M. (2020). Bazı değişkenler açısından evlilik uyumunun incelenmesi ve toplumsal cinsiyet rolleri tutumunun evlilik uyumuna etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 23(2), 736-746. <https://izlik.org/JA36YB37TM>
- Aktaş-Akoğlu, Ö., & Küçükkaragöz, H. (2018). Boşanma nedenleri ve boşanma sonrasında karşılaşılan güçlüklerle ilişkin bir araştırma: İzmir ili örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(1), 153-172. <https://izlik.org/JA86GG82LG>
- Ash, C. (2001). The purpose of marriage. *Churchman*, 115(1), 17-29. https://www.churchsociety.org/wp-content/uploads/2021/05/Cman_115_1_Ash.pdf
- Becker, G. S. (1982). Family behavior as maximization. *Science*, 216(4549), 976-977. <https://doi.org/10.1126/science.216.4549.976>
- Bogdan, R., Turliuc, M. N., & Candel, M. (2022). Transition to parenthood and marital satisfaction: A meta-analysis. *Frontiers in Psychology*, 13, Article 901362. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.901362>
- Brock, R. L., & Lawrence, E. (2014). Intrapersonal, interpersonal, and contextual risk factors for overprovision of partner support in marriage. *Journal of Family Psychology*, 28(1), 54-64. <https://doi.org/10.1037/a0035280>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (29. bs.). Pegem Akademi.

- Carr, D., Freedman, V. A., Cornman, J. C., & Schwarz, N. (2014). Happy marriage, happy life? Marital quality and subjective well-being in later life. *Journal of Marriage and Family*, 76(5), 930-948. <https://doi.org/10.1111/jomf.12133>
- Carr, D., & Springer, K. W. (2010). Advances in families and health research in the 21st century. *Journal of Marriage and Family*, 72(3), 743-761. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00728>
- Christensen, L. B., Johnson, R. B., & Turner, L. A. (2015). *Araştırma yöntemleri: Desen ve analiz [Research methods, design, and analysis]* (A. Aypay, Çev. Ed.). Anı Yayıncılık. (Orijinal eserin basım yılı 2014)
- Çağ, P., & Yıldırım, İ. (2018). Bazı sosyo-demografik değişkenlere göre evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri: Bir profil çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 1027-1042. <https://doi.org/10.17755/esosder.373505>
- Ehrlich, K. B., vanDellen, M. R., Felton, J. W., Lejuez, C. W., & Cassidy, J. (2019). Perceptions about marital conflict: Individual, dyadic, and family level effects. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(11-12), 3537-3553. <https://doi.org/10.1177/0265407519829846>
- Erbert, L. A. (2000). Conflict and dialectics: Perceptions of dialectical contradictions in marital conflict. *Journal of Social and Personal Relationships*, 17(4-5), 638-659. <https://doi.org/10.1177/0265407500174009>
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS* (4th ed.). Sage Publications.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2015). *How to design and evaluate research in education* (9th ed.). McGraw Hill Education.
- Frye-Cox, N., Ganong, L., Jensen, T., & Coleman, M. (2021). Marital conflict and health: The moderating roles of emotion regulation and marriage order. *Journal of Divorce & Remarriage*, 62(6), 450-474. <https://doi.org/10.1080/10502556.2021.1925853>
- Gerald, B. (2018) A brief review of independent, dependent and one sample t-test. *International Journal of Applied Mathematics and Theoretical Physics*, 4(2), 50-54. <https://doi.org/10.11648/j.ijamtp.20180402.13>
- Gorunescu, F. (2011). *Data mining: Concepts, models and techniques*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-642-19721-5>
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri, felsefe-yöntem-analiz* (5. Bs.). Seçkin.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2013). *Multivariate Data Analysis* (7th ed.). Pearson Education.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.3.511>
- Haylı, R. G., Durmuş, E., & Kış, A. (2017). Evlilik doyumunun evlenme biçimi açısından incelenmesi: Bir meta-analiz çalışması. *Journal of Turkish Studies*, 12(28), 429-444. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12694>
- Hiltner, J. (2000). The example of our heroine: Deborah Sampson and the legacy of Herman Mann's *The Female Review*. *American Studies*, 41(1), 93-113. <https://doi.org/10.1353/amsj.v41i1.3125>
- Johnson, S. M., Makinen, J. A., & Millikin, J. W. (2001). Attachment injuries in couple relationships: A new perspective on impasses in couples therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*, 27(2), 145-155. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2001.tb01152.x>
- Kardan-Souraki, M., Hamzehgardeshi, Z., Asadpour, I., Mohammadpour, R. A., & Khani, S. (2016). A review of marital intimacy-enhancing interventions among married individuals. *Global Journal of Health Science*, 8(8), 74-93. <https://doi.org/10.5539/gjhs.v8n8p74>
- Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, method, and research. *Psychological Bulletin*, 118(1), 3-34. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.118.1.3>
- Marcussen, K. (2005). Explaining differences in mental health between married and cohabiting individuals. *Social Psychology Quarterly*, 68(3), 239-257. <https://doi.org/10.1177/019027250506800304>
- Özabacı, N. (2011). İlişki niteliği ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Education and Science/Eğitim ve Bilim*, 36(162), 159-167. <https://doi.org/10.15390/ES.2011.985>
- Özgüven, İ. E. (2014). *Evlilik ve Aile Terapisi* (4. bs.). Nobel.
- Perelli-Harris, B., & Blom, S. (2023). Relationship quality and family formation: Evidence from seven European countries. *Journal of Marriage and Family*, 85(1), 45-62. <https://doi.org/10.1016/j.jomf.2022.12.003>

- Pierce, G. R., Sarason, I. G., & Sarason, B. R. (1991). General and relationship based perceptions of social support: Are two constructs better than one? *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(16), 1028-1039. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.6.1028>
- Pierce, G. R., Sarason, I. G., Sarason, B. R., Solky-Butzel, J. A., & Nagle, L. C. (1997). Assessing the quality of personal relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 14(3), 339-356. <https://doi.org/10.1177/0265407597143004>
- Proulx, C. M., Ermer, A. E., & Kanter, J. B. (2017). Group-based trajectory modeling of marital quality: A critical review. *Journal of Family Theory & Review*, 9(3), 307-327. <https://doi.org/10.1111/jftr.12201>
- Rodriguez, L. M., Gius, B. K., Derrick, J. L., & Leonard, K. E. (2020). A dyadic approach to attachment anxiety and avoidance, marital conflict, and drinking. *Journal of Social and Personal Relationships*, 37(8-9), 2386-2408. <https://doi.org/10.1177/026540752092261>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 141-166. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.141>
- Sarason, I. G., Sarason, B. R., & Pierce, G. R. (1990). Social support: The search for theory. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9(1), 133-147. <https://doi.org/10.1521/jscp.1990.9.1.133>
- Selim, S. (2008). Life satisfaction and happiness in Turkey. *Social Indicators Research*, 88(3), 531-562. <https://doi.org/10.1007/s11205-007-9218-z>
- Şener, A., & Terzioğlu, G. (2008). Bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler ile iletişimin eşler arası uyuma etkisinin araştırılması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 13(13), 7-20. <https://izlik.org/JA65SY94RT>
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2015). *Using multivariate statistics [Using multivariate statistics]* (M. Baloğlu, Çev.) (6. bs.). Nobel Yayın Dağıtım. (Orijinal eserin basım yılı 2013)
- Twenge, J. M., Campbell, W. K., & Foster, C. A. (2003). Parenthood and marital satisfaction: A meta-analytic review. *Journal of Marriage and Family*, 65(3), 574-583. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2003.00574.x>
- Umberson, D., & Montez, J. K. (2010). Social relationships and health: A flashpoint for health policy. *Journal of Health and Social Behavior*, 51(Suppl), S54-S66. <https://doi.org/10.1177/0022146510383501>
- Umberson, D., Williams, K., Powers, D. A., Liu, H., & Needham, B. (2006). You make me sick: Marital quality and health over the life course. *Journal of Health and Social Behavior*, 47(1), 1-16. <https://doi.org/10.1177/002214650604700101>
- Verhofstadt, L. L., Buysse, A., Rosseel, Y., & Peene, O. J. (2006). Confirming the three-factor structure of the quality of relationships inventory within couples. *Psychological Assessment*, 18(1), 15-21. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.18.1.1515>
- Wagner, A., Mosmann, C. P., Scheeren, P., & Levandowski, D. C. (2019). Conflict, conflict resolution and marital quality. *Paidéia (Ribeirão Preto)*, 29, Article e2919. <https://doi.org/10.1590/1982-4327e2919>